

РЕКОМЕНДАЦІЇ

міжвідомчого круглого столу на тему:
**«Наукова діяльність та інформація з обмеженим доступом:
актуальні проблеми і шляхи їх вирішення»**

Згідно з ініціативою суб'єктів сектору безпеки і оборони України 14 листопада 2019 року в Національній академії Служби безпеки України відбувся міжвідомчий круглий стіл «Наукова діяльність та інформація з обмеженим доступом: актуальні проблеми і шляхи їх вирішення» за участі представників Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, Міністерства освіти і науки України, Національного агентства з питань оцінювання якості вищої освіти, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Державної служби з надзвичайних ситуацій, розвідувальних органів України, Національної академії наук України, Секції права національної безпеки та військового права Національної академії правових наук України, вищих навчальних закладів і наукових установ суб'єктів сектору безпеки і оборони України.

В ході круглого столу було розглянуто комплекс актуальних проблем щодо організації та здійснення наукової, науково-технічної і науково-педагогічної діяльності у сфері національної безпеки і оборони, використання інформації з обмеженим доступом, захисту національних інтересів у сфері освіти і науки та конституційних прав вчених.

Учасники круглого столу **констатують**:

– останніми роками прийнято низку нормативно-правових актів, які ставлять у пряму залежність вирішення питань захисту дисертацій доктора філософії і доктора наук, присудження наукових ступенів, присвоєння вчених звань, формування редакційних колегій наукових фахових видань та разових спеціалізованих вчених рад від наявності опублікованих статей у періодичних виданнях, включених до наукометричних баз **Scopus** або **Web of Science Core Collection** (виданнях категорії A, що мають статус іноземних юридичних осіб та є комерційними організаціями створеними з метою отримання прибутку). Зазначене містить ознаки порушення антикорупційного і антимонопольного законодавства, призводить до порушення конституційних прав вчених та створює реальні передумови до витоку відомостей щодо результатів досліджень, які можуть містити державну, комерційну таємницю або іншу інформацію з обмеженим доступом;

– аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що наявність чи відсутність вказаних публікацій є лише формальним показником, який має інформаційне

значення і не повинен мати нормативного характеру. Згідно з оцінкою найбільш авторитетних академій наук Європейського Союзу (*Академії наук Франції, Німецької академії природничих наук («Леопольдіна»), Королівської академії наук Великої Британії*), наявність публікацій у журналах, включених до наукометричних баз, не може розглядатися як один із основних інструментів оцінювання результатів наукових досліджень, а покладання на цей показник *«веде до поверхових, занадто спрощених і ненадійних методів оцінювання»*. Польські вчені також аргументовано доводять, що багатовимірні оцінки місцевих журналів не повинні спиратися лише на бібліометричні показники, засновані на *Web of Science* або *Scopus*;

– наукові дослідження з проблем національної безпеки і оборони мають надзвичайно важливе значення в умовах гібридної війни та євроатлантичної інтеграції України, а оприлюднення їх результатів має відбуватися з дотриманням необхідних вимог у сфері охорони державної таємниці та інших відомостей з обмеженим доступом. Положення нормативно-правових актів з питань освіти і науки також мають відповідати вимогам закону у цій сфері та не спричиняти передумов до витоку наукової інформації з обмеженим доступом щодо напрямів, наукових ідей, науково-технічних розробок та їх авторів до спецслужб іноземних держав і не сприяти відтоку наукових кадрів;

– низка галузей науки, зокрема соціогуманітарних, які забезпечують розвиток Української державності, правосвідомості, національної культури і мистецтв, як правило, не представляють інтересу для наукометричних баз *Scopus* або *Web of Science Core Collection*, однак використання інших міжнародних і національних наукометричних баз чинне законодавство з питань освіти і науки не передбачає;

– актуальним є формування *Українського національного індексу цитування (УНІЦ)*, визнаного міжнародними наукометричними системами, що сприятиме підвищенню оцінки реальних наукових надбань українських вчених під час державної атестації наукових установ та наукових співробітників, у тому числі які працюють з інформацією з обмеженим доступом.

За результатами обговорення винесених на розгляд актуальних проблем учасники круглого столу **рекомендують:**

1) створити робочу групу за участі представників Президії і наукових установ Національної академії наук України (*Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Інституту програмних систем, Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г.М.Доброва, Інституту проблем реєстрації інформації, Українського мовно-інформаційного фонду, Центру досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій*), Національної академії правових наук України (*Науково-дослідного інституту інформатики і права, Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності, Секції права національної*

безпеки та військового права), Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації, Державної науково-технічної бібліотеки, Служби безпеки України, Міністерства оборони України, Міністерства освіти і науки України, а також навчальних закладів і наукових установ, які працюють з інформацією з обмеженим доступом, для розроблення пропозицій щодо:

– унормування порядку присвоєння вчених звань і створення спеціалізованих вчених рад, присудження наукових ступенів доктора філософії та доктора наук за результатами прилюдного захисту дисертацій, що мають гриф секретності (*«цілком таємно»*, *«таємно»*, *«для службового користування»*) згідно з вимогами Закону України «Про державну таємницю»;

– розробки і затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, в яких мають публікуватися результати наукових і науково-технічних досліджень та розробок вчених, що містять інформацію з обмеженим доступом;

– розвитку Українського національного індексу цитування, обов'язкового для відкритих видань, а також для публікацій, що містять інформацію з обмеженим доступом, з окремим порядком їх аналізу, утворення технічної служби УНІЦ, яка займатиметься питаннями забезпечення її роботи та організації діяльності вказаної служби;

2) підтримати пропозиції, викладені у рішенні Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій від 6 листопада 2019 року про створення *національної наукометричної бази* наукових періодичних видань та опрацювати питання щодо можливого включення до неї сегменту з матеріалами з обмеженим доступом;

3) рекомендувати МОН України забезпечити приведення нормативно-правових актів з питань освіти і науки до потреб захисту конституційних прав вчених, національних інтересів і національної безпеки, зокрема, внесення змін і доповнень до таких правових актів:

– до п. 1 наказу МОН України від 15 січня 2018 року № 32 «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України», виклавши його у такій редакції: *«1. Затвердити Порядок формування Переліку наукових фахових видань України, що додається. Положення Порядку формування Переліку наукових фахових видань України не поширюються на видання, що мають гриф обмеження доступу»*;

– до постанов Кабінету Міністрів України та наказів МОН України з питань наукової, науково-технічної і науково-педагогічної діяльності в яких слова «*Scopus*» та «*Web of Science*» замінити словами «*у міжнародних і національних наукометричних базах*»;

4) науковим установам і навчальним закладам, які є суб'єктами діяльності, пов'язаної з обігом інформації з обмеженим доступом, забезпечити належну роботу комісій з питань таємниць, що мають визначати

наявність чи відсутність інформації з обмеженим доступом у наукових роботах, поданих до опублікування;

5) направити рекомендації круглого столу *«Наукова діяльність та інформація з обмеженим доступом: актуальні проблеми і шляхи їх вирішення»* Президенту України, Голові Верховної Ради України, Прем'єр-міністру України, Секретарю Ради національної безпеки і оборони України, до Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій, а також Міністерства освіти і науки України.

Організаційний комітет